

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim
standardom (NIS)

DRUŽBOSLOVJE

v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Učni načrt

Razporeditev ur predmeta

Število ur	4. razred	5. razred	6. razred	Skupaj
Tedensko	2,5	2,5	2,5	
Letno	87,5	87,5	87,5	262,5

Učni načrt

Družboslovje v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS)

Avtorji posodobljenega učnega načrta:

dr. **Irena Hergan**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Mihaela Kerin, Zavod RS za šolstvo

Borut Stojilkovič, Zavod RS za šolstvo

Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo

Mojca Nučič, OŠ Poldeta Stražišarja Jesenice

Urška Šteh, OŠ Brinje Grosuplje

Strokovni recenzentki:

dr. **Mojca Ilc Klun**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Nada Potočnik, OŠ Ljudevita Pivka Ptuj

Uredila: **Andreja Vouk**, Zavod RS za šolstvo

Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Simona Kustec**

Za zavod: dr. **Vinko Logaj**

Prva spletna izdaja

Ljubljana 2022

Objava na spletni strani:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/druzboslovje_v_drugem_vio_4_6_r.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](https://www.cobiss.si/)-ID **99305731**

ISBN 978-961-03-0656-6 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Posodobljeni učni načrt za predmet družboslovje v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 219. seji dne 17. februarja 2022.

Posodobljeni učni načrt za predmet družboslovje v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju v prilagojenem izobraževalnem programu osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom je pripravila komisija za posodabljanje učnega načrta. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet družboslovje v drugem triletju za prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom in iz učnega načrta za osnovno šolo za predmet družba, določenega na 140. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 17. februarja 2011.

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2 SPLOŠNI CILJI	5
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE, STANDARDI ZNANJA, DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	5
4 SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	19
4.1 URESNIČEVANJE CILJEV PREDMETA.....	19
4.2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE	20
4.3 INDIVIDUALIZACIJA IN DIFERENCIACIJA	21
4.4 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE	21
4.5 DIGITALNA TEHNOLOGIJA	22
ZNANJA IZVAJALCEV	22

1 OPREDELITEV PREDMETA

Učni načrt za predmet družboslovje v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju družboslovje) v osnovnošolskem prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju program NIS) je strokovno besedilo, namenjeno učiteljem,¹ ki poučujejo učence, usmerjene v ta program.

Namen predmeta je spoznavanje razmerja med posameznikom, družbo in naravnim okoljem v prostoru in času. Pri tem gre za spoznavanje in vrednotenje okolja (družbenega, naravnega) v vseh njegovih sestavinah ter interakcijah, soodvisnostih med temi sestavinami.

Predmet vključuje cilje in vsebine s področij geografije, sociologije, zgodovine, etnologije, psihologije, ekonomije, politike, kulturologije, etike, ekologije idr. Cilji in vsebine nadgrajujejo in razširjajo spoznanja učencev, pridobljena pri predmetu spoznavanje okolja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Kontekst učenja se postopoma širi od domačega kraja, domače pokrajine do Slovenije, Evrope in sveta. Poudarek je na razvijanju razumevanja okolja s spoznavanjem življenja in dela ljudi, njihovih vrednot, v sedanjosti in preteklosti, v različnih krajih (prostorih) in okoliščinah. Prav tako je poudarjeno razvijanje razumevanja okolja, v katerem učenci živijo, in tega, kako je oblikovano, s spoznavanjem in vrednotenjem družbenih, geografskih, zgodovinskih, gospodarskih in drugih vidikov, vplivov, vprašanj in sprememb, kot posledic tehnološkega in družbenega razvoja. V skladu z individualnimi sposobnostmi in zmožnostmi učenci dejavno in raziskovalno pristopajo k reševanju različnih družbenih, okoljskih ter drugih izzivov v svojem okolju. Tako prispevajo k trajnostnemu razvoju svoje okolice in odgovornemu državljanstvu.

Učni načrt omogoča učitelju, da ob upoštevanju posameznika, njegovih individualnih sposobnosti in zmožnosti ter ciljev in načel koncepta dela z učenci s posebnimi potrebami avtonomno in fleksibilno uresničuje cilje in vsebine s smiselnim povezovanjem, tako da učenje usmerja v uporabnost pridobljenih spoznanj, razvijanje spretnosti in stališč. Pomembni so raziskovalno učenje v avtentičnih okoljih, povezovanje učenja z lastnimi izkušnjami in interesi, pridobivanje za življenje pomembnih kompetenc in veščin, aktivna vključenost učencev v sooblikovanje lastnega procesa učenja, ki omogoča razumevanje pridobljenih spoznanj in pripravlja na vsakdanje življenje, vseživljenjsko učenje.

Nadgradnja pridobljenih spoznanj se nadaljuje pri predmetu družboslovje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

¹ V nekaterih delih besedila so izrazi učenec/učenka, učitelj/učiteljica (v ednini in množini) zapisani v slovnični obliki moškega spola kot nevtralni in veljajo za oba spola. Namen takega zapisa je boljša berljivost zaradi številčnosti navedenih izrazov v celotnem besedilu.

2 SPLOŠNI CILJI

Pri predmetu družboslovje učenci razvijajo:

- prostorske in časovne predstave ter razumevanje o svojem družbenem in naravnem okolju v času in prostoru,
- zavedanje o interakciji, soodvisnosti družbenih in naravnih procesov in pojavov, vplivov razvoja in sprememb na kakovost življenja ljudi in okolje ter pomembnost trajnostnega razvoja,
- spoštljiv odnos do naravne in kulturne dediščine in zavest o državni pripadnosti in narodni identiteti,
- stališča, odnose in vrednote v okviru spoznavanja pomena varovanja človekovih pravic ter demokracije,
- raziskovalni pristop pri pridobivanju spoznanj o družbenih in naravnih pojavih in procesih svojega in širšega okolja ter kritično presojo podatkov in informacij različnih virov, na podlagi katere sprejemajo ustrezne odločitve,
- strategije vseživljenjskega učenja, ki omogočajo dejavno vključevanje in odgovorno ravnanje v okolju (osebnostna, družbena in učna kompetenca, državljska, digitalna in podjetnostna kompetenca, pismenost, kulturna zavest in izražanje ipd.) in vključujejo logično in kritično mišljenje, reševanje problemov, timsko delo, sporazumevalne, pogajalske spretnosti in analitične spretnosti, ustvarjalnost in medkulturne spretnosti.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE, STANDARDI ZNANJA, DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učni načrt vključuje zapis **operativnih ciljev** in predlaganih **vsebin** v sklopih. Zapis operativnih ciljev po razredih je priporočilo, katere cilje bi kazalo doseči v posameznem razredu. Učitelj naj presodi, ali bo cilje predmeta uresničeval tako, kot je priporočeno, ali pa upočasnjeno oziroma pospešeno. Možna prehodnost ciljev in vsebin je v preglednicah nakazana s prekinjenimi črticami.

Standardi znanja so povezani s temeljnim znanjem, ki naj bi ga učenci dosegli ob koncu drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Opredeljeni so standardi znanja in **minimalni standardi znanja**, ki so zapisani s krepko pisavo. Minimalni standardi znanja opredeljujejo znanja, ki so potrebna za napredovanje v tretje vzgojno-izobraževalno obdobje.

SKLOP: LJUDJE V DRUŽBI		
<i>Namen sklopa je razviti razumevanje sebe kot odgovornega posameznika v odnosu do drugih ljudi, različnih skupnosti, države in sveta, delovanje v skladu s temeljnimi človekovimi pravicami za aktivno državljanstvo in spoštljiv odnos do naravne in kulturne dediščine.</i>		
OPERATIVNI CILJI:		
UČENCI:		
4. RAZRED	5. RAZRED	6. RAZRED
<ul style="list-style-type: none"> – prepoznajo in opišejo svoje interese, cilje, osebni napredek ipd., – izberejo si cilj za svoj nadaljnji razvoj in načrtujejo korake za doseg tega cilja, – poznajo in uporabijo različne veščine komuniciranja in sodelovanja, – oblikujejo lastna mnenja, jih izrazijo in smiselno (z argumenti) zagovarjajo, 		
<ul style="list-style-type: none"> – poznajo in uporabljajo različne učne strategije, analizirajo in presojujejo njihovo učinkovitost, – prepoznavajo in analizirajo lastni proces učenja, 		
<ul style="list-style-type: none"> – poznajo in uporabljajo različne strategije obvladovanja čustev, – ravnajo strpno in odgovorno (do sebe in drugih, do učenja, obveznosti), – ob primerih razvijajo zmožnost izbire, odločanja, kritičnega odnosa ter reševanja različnih vprašanj (medosebnih, medkulturnih, do potrošništva, oglaševanja, modnih trendov ipd.), 		
<ul style="list-style-type: none"> – opišejo in razložijo pomen povezovanja v družine (ljubezen, varnost, pomoč, sodelovanje idr.), – razložijo nekatere spremembe v družinskem življenju (razveze, smrt, novi člani idr.), – opišejo različne načine sobivanja in navade družin, – opišejo svoje družbene vloge in ravnanja v teh vlogah (pravila, bonton idr.), 	<ul style="list-style-type: none"> – opišejo primere, ko kot posamezniki dejavno in soodgovorno vplivajo na skupnost, – razložijo selitve prebivalcev, vzroke in posledice selitev, – raziskujejo primere različnosti v skupnosti (po starosti, veri, spolni usmerjenosti, etnični pripadnosti, družbenoekonomskem statusu, družbenih, kulturnih razlikah idr.), 	<ul style="list-style-type: none"> – opišejo različne načine združevanja med ljudmi v skupnosti, – opišejo primere sodelovanja in medsebojne pomoči v različnih skupnostih (npr. prostovoljno delo, društva ipd.), – opišejo formalne in neformalne načine usklajevanja interesov in reševanja sporov med ljudmi v skupnosti,

<ul style="list-style-type: none"> – razložijo, zakaj je sprejemanje in spoštovanje drugačnosti pomembno za skupnost, 	<ul style="list-style-type: none"> – razložijo primere strpnega in spoštljivega ravnanja ter sprejemanja v družbi, – prepoznajo vrste nasilja med otroki, nad otroki, 	<ul style="list-style-type: none"> – ob primerih analizirajo in vrednotijo, kako družbene spremembe vplivajo na življenje v skupnosti (razvoj in napredek, družbene težave), – raziskujejo (neposredno) družbeno okolje,
<ul style="list-style-type: none"> – poznajo različne praznike in njihov pomen ter jih praznujejo, – razvijajo spoštovanje do praznikov različnih kultur, 		
<ul style="list-style-type: none"> – razlikujejo med vsakdanjiki in prazniki (glede na šege, navade, bonton, delo, prosti čas ipd.), 	<ul style="list-style-type: none"> – razlikujejo med prazniki (družinski, verski, krajevni, državni, mednarodni idr.), – opišejo primere, kako dejavno prispevajo k dobremu vzdušju v skupnosti, 	<ul style="list-style-type: none"> – načrtujejo in vrednotijo ustvarjalno porabo prostega časa, – prepoznajo in raziščejo primere aktualnih odvisnosti (hrana, digitalna tehnologija idr.), – izrazijo svoja stališča do izbranega družbenega problema,
<ul style="list-style-type: none"> – ob primerih prepoznajo nekatere temeljne otrokove pravice, dolžnosti in odgovornosti (do sebe in drugih), – naštejejo službe in ljudi, ki pomagajo uveljavljati otrokove pravice, 		<ul style="list-style-type: none"> – ob primerih prepoznajo uveljavljanje nekaterih človekovih pravic in dolžnosti (pri nas in drugje, danes in nekoč, vloga varuha človekovih pravic),
<ul style="list-style-type: none"> – primerjajo razlike med izbranim krajem in glavnim mestom v državi Sloveniji, 	<ul style="list-style-type: none"> – opišejo vlogo in pomen glavnega mesta v državi in ga pokažejo na zemljevidu Slovenije, – ob zemljevidu ugotovijo, da Slovenija leži v Evropi, in poimenujejo sosednje države, 	<ul style="list-style-type: none"> – ob primerih opišejo različnost prebivalstva v Sloveniji, – poznajo osnovna dejstva o državi Sloveniji (zakaj imamo predsednika republike, vlado, parlament, sodstvo, ustavo) in njene simbole,

		<ul style="list-style-type: none"> – vedo, da Slovenci živijo tudi izven meja Slovenije, in znajo na zemljevidu pokazati območja dvojezičnosti, – vedo, kaj je EU, in poznajo simbole EU, – ob primerih sklepajo o povezanosti in soodvisnosti Slovenije z drugimi državami (promet, dobrine idr.),
<ul style="list-style-type: none"> – ob aktualnih mednarodnih dogodkih (športni, kulturni idr.) razvijajo zavest o pripadnosti državi Sloveniji. 		
PREDLAGANE VSEBINE		
<p>Jaz v skupnosti</p> <p>Lastni proces učenja</p> <p>Družina</p> <p>Glavno mesto v državi</p>	<p>Ljudje v skupnosti</p> <p>Pravice, dolžnosti in odgovornosti</p> <p>Slovenija, sosednje države, Evropa</p>	<p>Sodelovanje in medsebojna pomoč v skupnosti</p> <p>Družbene spremembe</p> <p>Država Slovenija</p> <p>Evropska unija</p>

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKLOP LJUDJE V DRUŽBI

Z delovanjem v razredu, šoli, lokalnem okolju in širše učenci skozi izkušnje pridobivajo znanja in spretnosti, vrednotijo razmerja med posameznikom, družbo in okoljem v vseh njegovih sestavinah, interakcijah ter soodvisnostih.

Posebno pozornost namenimo:

- pridobivanju in razvijanju kognitivnih in socialnih spretnosti (vključno s samouravnavanjem čustvovanja), kot so na primer zavzemanje socialne perspektive, razumevanje in spoštovanje drugačnosti, skrb za sebe in druge, oblikovanje in izražanje mnenj, samostojno odločanje, prevzemanje odgovornosti, navade, ki prispevajo h kakovostnemu življenju v skupnosti, sodelovanje pri delu v skupini idr.;
- razvijanju racionalnega in kritičnega mišljenja pri učencih, na primer s postavljanjem problemskih vprašanj, zbiranjem podatkov in raziskovanjem dokaznih gradiv za posamezno razlago, razlago pojmov in povezav med njimi, reševanjem problemov, analiziranjem

- podatkov, ki podpirajo ali zavračajo posamezne sklepe, dopuščanjem različnih interpretacij idr.; vse to naj učenci počnejo samostojno in ob ustreznih spodbudah; izogibati se je treba iracionalnemu sklepanju in pretiranemu poenostavljanju;
- razvijanju stališč do pojavov in dogodkov v skupnosti ter oblikovanju podlag za razvoj vrednot; učitelj spodbuja izražanje mnenj učencev, povezuje različna mnenja ob filmskih in književnih odlomkih, povabi goste iz sosednjega razreda ali lokalnega okolja, omogoči medvrstniško pomoč, pogovore o občutljivih temah, debate, odpira probleme itd.

Uresničevanje vzgojnih ciljev lahko sledi različnim taksonomskim stopnjam: *od sprejemanja* (učenec se zaveda določenih pojavov, dogodkov, pozornost je usmerjena), *reagiranja ali ravnanja* (učenec opazuje in se že ustrezno odziva, najprej na pobudo drugega, potem pa se delež lastne spodbude povečuje), *usvajanja vrednot* (učenec postopno oblikuje odnos do nečesa konkretnega, presoja, ocenjuje, vrednoti na primer posamezne dogodke, pojave; v nekaterih okoliščinah ravna dosledno in se zavzema za nekatere vrednote) *do organiziranja vrednot* (učenec postopno oblikuje nekakšen sistem odnosa do konkretnih stvari) in *razvijanja celovitega značaja* (učenec postopno razvija vse bolj celovit in diferenciran pogled na svet).

Pri uresničevanju ciljev in vsebin učitelj ustvarja učno okolje, ki omogoča aktivno sodelovanje učencev, upošteva njihove interese, posebnosti okolja, v katerem živijo, in aktualne dogodke. Didaktični modeli poučevanja morajo omogočati interakcije med učenci, interakcije med učencem in učiteljem in postopno oblikovanje čedalje bolj celovitih pojmovanj o svetu in odnosu do njega. Priporočena strategija je izkustveno učenje, ki povezuje neposredno izkušnjo (doživljanje), opazovanje, spoznavanje in ravnanje. Elementi tvorijo neločljivo celoto in ravno celovita osebna izkušnja je pri tej metodi najpomembnejša. Osrednje metode izkustvenega učenja so simulacije, igre vlog, socialne igre, različne tehnike pogovora in orodja razmišljanja. Predvsem igre vlog in simulacije omogočajo učencem v bolj ali manj strukturiranih situacijah in vlogah dejavno reševanje konkretnih vprašanj v različnih življenjskih položajih in odločanje. Pri igri vlog učenec ohrani lastno identiteto, pri simulacijah pa zavzame identiteto nekoga drugega. Vsakemu učencu je treba pomagati tudi pri oblikovanju mnenja o sebi in svojih sposobnostih, pri tem ima interakcija v skupini pomembno mesto. Skupine (heterogene, homogene) so oblikovane z namenom, da sledijo skupnemu cilju. Posameznik lahko opravlja in menjuje različne vloge: vodja, motivator, zapisnikar, raziskovalec idr.

Cilje in vsebine sklopa Ljudje v družbi obravnavamo prepletено z drugimi sklopi ter s tem omogočamo celovit pogled z družbene, prostorske in časovne perspektive.

STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU DRUGEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OBDOBJA ZA SKLOP LJUDJE V DRUŽBI

Učenec:

- **predstavi svoje značilnosti (interese, cilje, osebni napredek idr.),**
- **opiše različne načine združevanja, sodelovanja in medsebojne pomoči med ljudmi v skupnosti,**
- opiše razlike med ljudmi, načine usklajevanja različnih interesov in reševanja sporov,
- **našteje nekaj temeljnih pravic, dolžnosti in odgovornosti ter službe in ljudi, ki jih pomagajo uveljavljati,**
- **razloži primere strpnega in spoštljivega ravnanja v družbi,**
- razloži, katere strategije mu pomagajo pri učenju, sodelovanju in reševanju sporov,
- predstavi rezultate raziskovanja neposrednega družbenega okolja,
- predstavi svoje stališče do izbranega družbenega problema,
- razloži, zakaj praznujemo državne in druge praznike,
- **pozna osnovna dejstva o državi Sloveniji (predsednik republike, ustava) in njene simbole,**
- **ob primeru predstavi povezanost domače pokrajine, Slovenije z drugimi pokrajinami/državami po svetu.**

SKLOP: LJUDJE V PROSTORU		
<i>Namen sklopa je razviti razumevanje okolja domače pokrajine, Slovenije, Evrope, sveta v medsebojni povezanosti in soodvisnosti z vidika trajnostnega razvoja ob uporabi kartografskih in orientacijskih spretnosti.</i>		
OPERATIVNI CILJI:		
UČENCI:		
4. RAZRED	5. RAZRED	6. RAZRED
<ul style="list-style-type: none"> – se orientirajo in poimenujejo glavne smeri neba v različnih okoljih, 	<ul style="list-style-type: none"> – preizkušajo različne načine orientiranja, s katerimi določijo glavne smeri neba, 	<ul style="list-style-type: none"> – se orientirajo na prostem (po Soncu, s kompasom, osnovnimi GPS orodji), določijo stranske smeri neba,
<ul style="list-style-type: none"> – razberejo posamezne sestavine načrta, zemljevida (znaki, legenda, naslov, mreža), – se orientirajo in berejo podatke na različnih preprostih skicah, načrtih in zemljevidih (domači kraj/domača pokrajina), – prepoznajo tlorisni pogled, – izdelajo model izbranega prostora, 	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznajo sestavine načrta, zemljevida (znaki, legenda, tloris, mreža, naslov, datum, avtor, grafično merilo), – se orientirajo in berejo podatke na različnih preprostih skicah, načrtih in zemljevidih (domača pokrajina, Slovenija), – pokažejo Slovenijo na zemljevidu Evrope in sveta ter globusu, – ob opazovanju pokrajine, predmetov idr. zavzemajo perspektivo drugega, 	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznajo sestavine načrta, zemljevida (višinska barvna lestvica, nadmorska višina, relativna višina), – se orientirajo in berejo podatke na različnih preprostih skicah, načrtih in zemljevidih (Slovenija, Evropa, svet), – kartirajo v načrte, zemljevide, letalske posnetke znane okolice,
<ul style="list-style-type: none"> – skicirajo in uporabijo preproste skice, načrte, zemljevide, 		
<ul style="list-style-type: none"> – uporabijo različne strategije terenskega dela (opazovanje, merjenje, anketiranje, sledenje z mobilnim navigatorjem, kartiranje, orientacija), 		
<ul style="list-style-type: none"> – razumejo vlogo posameznika v skupnosti pri skrbi za urejenost domačega kraja, 	<ul style="list-style-type: none"> – opišejo primere ustreznega ravnanja s prostorom z vidika trajnostnega razvoja, – berejo prometovarnostni načrt šole in ga uporabijo na terenu, 	<ul style="list-style-type: none"> – na primerih presojujejo vplive človeka na spreminjanje pokrajine in predlagajo načine za bolj skrbno in odgovorno ravnanje (podnebne

<ul style="list-style-type: none"> – vrednotijo urejenost domačega kraja z vidika različnih potreb ljudi, varovanja okolja, naravne in kulturne dediščine, – prepoznajo in analizirajo varne in manj varne poti za pešce in kolesarje, 		<ul style="list-style-type: none"> spremembe, samooskrba, trajnostna mobilnost idr.), – ob primerih analizirajo in presojujejo strategije ravnanja pešcev in kolesarjev,
<ul style="list-style-type: none"> – so dejavni pri urejanju okolja (okolica šole, domači kraj idr.), – spremljajo in predstavijo aktualne dogodke v svojem okolju (lokalno, na ravni države idr.), 		
<ul style="list-style-type: none"> – opazujejo in opišejo naravne značilnosti za nastanek in razvoj domačega kraja, – opišejo nekatere gospodarske in druge dejavnosti domačega kraja, jih povežejo z delom in poklici ljudi, – opišejo in primerjajo (na podlagi različnih virov) različne načine bivanja v domačem kraju in po svetu. 	<ul style="list-style-type: none"> – opazujejo in opišejo naravne značilnosti domače pokrajine (relief, vode, prst, podnebje, kamnine), – primerjajo nekatere značilnosti in razlike med naselji v domači pokrajini in sklepajo o življenju in delu ljudi (občinsko središče, mestna in podeželska naselja), – pojasnijo, kako naravne značilnosti domače pokrajine vplivajo na gospodarske dejavnosti ter na življenje in delo ljudi, – primerjajo izbrane značilnosti domače pokrajine z drugimi, drugačnimi pokrajinami (v Sloveniji, po svetu). 	<ul style="list-style-type: none"> – poimenujejo naravnogeografske pokrajine Slovenije in jih pokažejo na zemljevidu Slovenije, – opišejo nekatere naravne in družbene značilnosti posamezne naravnogeografske pokrajine ter primere naravne in kulturne dediščine, – zberejo in predstavijo podatke o različnih krajih za bivanje, delo, počitek, turistični obisk,
PREDLAGANE VSEBINE		
<p>Prostorska orientacija in kartografija Domači kraj</p>	<p>Prostorska orientacija in kartografija Domača pokrajina</p>	<p>Slovenija – lega in značilnosti Naravnogeografske pokrajine Slovenije</p>

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKLOP LJUDJE V PROSTORU

Ljudje s svojim vsakodnevnim delovanjem in odločitvami vplivamo na naravno in družbeno okolje. Močnejše zavedanje naše povezanosti z okoljem in poznavanje učinkov našega ravnanja na okolje sta ključna za prihodnost učencev in družbe. Vrednotenje vsakodnevnih ravnanj in odločitev ljudi v šoli, domačem kraju, domači občini, Sloveniji in drugje vključuje tudi vrednotenje z vidika trajnostnega razvoja.

Učenci spoznavajo prostor in njegove značilnosti z gibanjem v njem in neposrednim spoznavanjem. Kljub izkušnjam, ki jih imajo z domačo pokrajino, jo je treba sistematično opazovati, raziskovati in proučevati na terenu, s fotografijami, filmom, modeli in zemljevidi. Učenci postopno razvijajo in uporabljajo metodo geografskega opazovanja (usmerjanje pozornosti na vse osnovne pokrajinske sestavine), kar je podlaga za analiziranje drugih pokrajin v Sloveniji in po svetu. Pri spoznavanju naravogeografskih pokrajin Slovenije (Obpanonske, Predalpske, Alpske, Obsredozemske in Dinarskokraške pokrajine) učence usmerjamo v iskanje razlik in podobnosti med njimi. Pri opazovanju splošnih značilnosti posamezne pokrajine učitelj z vprašanji usmerja učence k zaznavanju z vsemi čutili (poudarek ni na poimenovanju kamnin ipd., temveč na zaznavanju).

Kartografskemu opismenjevanju je treba nameniti dovolj časa in čim večkrat vključiti v pouk delo z zemljevidi. Branje zemljevidov, risanje zemljevidov, modeliranje idr. omogočajo učencu premostiti vrzel med abstraktnim zemljevidom in konkretnim okoljem. Tiskani zemljevidi domače pokrajine so navadno precej abstraktni in za učenje kartografije prezahtevni. Treba jih je poenostaviti, očistiti nepotrebnih podatkov, abstraktne simbole zamenjati s shematičnimi ali celo slikovnimi, narediti uporabno grafično merilo, pri čemer lahko dodamo tudi znane razdalje za primerjavo. Digitalno tehnologijo uporabimo za izdelavo preprostih načrtov in zemljevidov domače pokrajine s poljubno vsebino. Dejavnosti z načrti/zemljevidi naj bodo raznolike: orientacija, iskanje skritega zaklada, iskanje poti, opisovanje, kartiranje, modeliranje na podlagi zemljevida, primerjanje različnih zemljevidov, prirejanje fotografij ipd. Učenci kartirajo tako, da na načrt okolice, ki jo poznajo, vrišejo npr. podrobnosti, ki jih vidijo (drevesa, klopi, koše, strmine ipd.), ali pot. V načrte ne vrisujejo premičnih objektov, npr. avtomobilov. Osnovna učna metoda je praktično delo na terenu v okolici šole, drugih delih domače pokrajine, drugih slovenskih pokrajinah. Učenci naj imajo vedno v razredu globus in stenske zemljevide, na katerih priložnostno med letom iščejo različne lokacije.

Zemljevidi Slovenije omogočajo učencem prostorsko organizacijo podatkov, vendar celovite prostorske predstave o Sloveniji z njimi ne pridobijo. Ta cilj uresničujemo z gibanjem po Sloveniji, na terenu, z ekskurzijo, v pomoč pa so tudi zračni posnetki in trirazsežnostni ogledi

slovenskih in drugih pokrajin na spletu. Pri pridobivanju predstav o slovenskih pokrajinah in življenju v njih upoštevamo interes učencev. V okviru projektnega učnega dela, sodelovalnega in problemskega učenja naj dejavno spoznajo in doživijo naravne in kulturne znamenitosti. Zaželeno je vključevanje vseh čutil, na primer poslušanje različnih narečij, okušanje značilnih jedi ipd. Poleg zemljevidov naj učenci uporabljajo tudi druge pisne, grafične, slikovne, ustne in digitalne vire pri spoznavanju naravnih značilnosti, naselij, temeljnih gospodarskih in drugih dejavnosti, prebivalstva v domači pokrajini idr. Pridobivanje spretnosti iskanja, urejanja, predstavitev podatkov ima prednost pred sistematičnim pomnjenjem.

Spoznavanje Evrope in drugih delov sveta naj poteka ob temah, pri katerih je smiselno pogledati čez meje, in ob aktualnih (športnih in drugih) dogodkih, ki jih čim pogosteje lociramo na globusu in zemljevidih. Cilje in vsebine sklopa Ljudje v prostoru obravnavamo prepleteno z drugimi sklopi, ter s tem omogočamo celovit pogled z družbene, prostorske in časovne perspektive.

STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU DRUGEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OBDOBJA ZA SKLOP LJUDJE V PROSTORU

Učenec:

- **določi strani neba (po Soncu, s kompasom),**
- **poimenuje in pokaže sestavine zemljevida,**
- se orientira na skicah, načrtih in zemljevidih domačega kraja/domače pokrajine/Slovenije,
- **pokaže lego Slovenije na zemljevidu Evrope, sveta in globusu,**
- **pokaže naravnogeografske pokrajine, največja mesta, reke idr. na zemljevidu Slovenije,**
- skicira preproste načrte, zemljevide,
- na terenu uporabi nekatere metode za spoznavanje domačega kraja,
- **opiše varne poti za pešce in kolesarje v okolici šole,**
- **predstavi nekaj naravnih in družbenih značilnosti domačega kraja in domače pokrajine,**
- opiše nekaj naravnih in družbenih značilnosti posameznih naravnogeografskih pokrajin Slovenije,
- ob primeru razloži vpliv človeka na spreminjanje narave,
- ob primeru vrednoti človekove posege v okolje in prostor z vidika trajnostnega razvoja in ohranjanja naravne in kulturne dediščine.

SKLOP: LJUDJE V ČASU		
<i>Namen sklopa je razviti razumevanje preteklosti, sprememb skozi čas in odnos do ohranjanja naravne in kulturne dediščine, odkrivati preteklost z uporabo različnih (zgodovinskih) virov.</i>		
OPERATIVNI CILJI:		
UČENCI:		
4. RAZRED	5. RAZRED	6. RAZRED
<ul style="list-style-type: none"> – primerjajo preteklost domačega kraja/domače pokrajine skozi življenje ljudi z današnjim življenjem (bivališča, promet, šolstvo, gospodarske in druge dejavnosti, šege ipd.), 		<ul style="list-style-type: none"> – poznajo temeljna zgodovinska obdobja (prazgodovina, stari, srednji in novi vek), – ob primerih opišejo razvoj in spremembe v preteklosti (promet, gospodarstvo, načini življenja, prenos informacij ipd.),
<ul style="list-style-type: none"> – opišejo primere naravne in kulturne dediščine domačega kraja in sklepajo, zakaj želimo nekaj ohraniti, 	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznajo pomen življenja v preteklosti za ohranjanje naravne in kulturne dediščine (trajnostni razvoj, identiteta, narodno zavedanje), – ob primerih presojujejo o načinih varovanja in ohranjanja naravne in kulturne dediščine, 	
<ul style="list-style-type: none"> – dejavno prispevajo k ohranjanju dediščine (pisanje s peresom, pletenje košaric ipd.), 		
<ul style="list-style-type: none"> – ob/na preprostem časovnem traku opišejo in urejajo zaporedje dogodkov, predmetov, opravil ipd., 	<ul style="list-style-type: none"> – ob/na preprostem časovnem traku urejajo in časovno umeščajo dogodke, opravila, predmete ipd. iz domače pokrajine, 	<ul style="list-style-type: none"> – urejajo in časovno umeščajo značilnosti iz temeljnih zgodovinskih obdobj, predstavijo razvoj predmetov iz preteklosti ipd.,
<ul style="list-style-type: none"> – izdelajo preprost časovni trak, 		
<ul style="list-style-type: none"> – uporabljajo različne zgodovinske vire (materialni, ustni, pisni) v odkrivanju preteklosti. 		

PREDLAGANE VSEBINE

Sledovi preteklosti domačega kraja Naravna in kulturna dediščina Časovni trak	Sledovi preteklosti domače pokrajine Varovanje in ohranjanje naravne in kulturne dediščine	Zgodovinski razvoj Razvoj in spremembe skozi čas
---	---	---

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKLOP LJUDJE V ČASU

Učenci spoznanja o preteklosti širijo z neposrednim opazovanjem zgodovinskih posebnosti (naravne in kulturne dediščine) domačega kraja/domače pokrajine, zbiranjem gradiv iz naše polpretekle zgodovine (različni predmeti, časopisni članki, stare razglednice ipd.), izvedbo intervjuja s starši, starimi starši, starejšimi občani in znanimi osebnostmi, z obiskom muzeja, zgodovinsko pomembne zgradbe ali tematske razstave idr. (učenje z odkrivanjem, projektno učno delo, delo na terenu).

Učenci same preteklosti ne morejo doživeti, zato z uporabo različnih virov, ki predstavljajo izseke iz preteklosti, dojemajo značilnosti preteklih dogodkov (npr. promet, oblačila, šolstvo, vojska, gradbeništvo, varnost, bivanje, prehranjevanje). Spodbujamo jih, da razmislijo ob vprašanjih Kaj me o tem zanima? (vprašanja), Kako se ob tem počutim? (občutki), Kaj opazim? (dejstva), Kaj lahko iz opaženega sklepam? (interpretacija). Z vprašanjem Zakaj? (npr. Zakaj se je nekaj zgodilo v preteklosti?) spodbujamo pri učencih razmišljanje in posledično boljše razumevanje tem o preteklosti.

Pomembno je, da učenci izhajajo iz svoje zgodovine, zgodovine staršev, starih staršev (obdobje sto let). Spoznavanje mora biti podkrepljeno z vizualnim gradivom in npr. uporabo preprostega časovnega traku. Učence postopoma navajamo na prikaz časovnega zaporedja dogajanja na preprostem časovnem traku od branja, umeščanja dogodkov na časovni trak do skupnega izdelovanja. Časovni trak je prikaz dogodkov v preteklosti, življenja npr. posameznika, izumov, razvoja, in vključuje časovne enote (dnevi, meseci, leta, desetletje), zapis v kratkih besedah/povedih, slikovno gradivo in drugo, kar prikazuje dogajanje. Učenci lahko v časovni trak narišejo in opišejo trajanje svojega življenja, trajanje življenja svojih staršev, starih staršev, lahko izdelajo letni krog šeg in navad ipd. Izdelani časovni trak naj bo v razredu vidno didaktično učilo. Kolikor je le mogoče, se izogibamo kopičenju letnic, imen in drugih podrobnih podatkov.

Ob izdelavi časovnega traku, ob slikovnem gradivu učenci spoznajo, da so daljša časovna obdobja sestavljena iz krajših obdobj.

Zgodovinski cilji in vsebine so za učence uvodni stik s človeško preteklostjo, ki ga nadgradijo pri družboslovju v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Cilje in vsebine sklopa Ljudje v času obravnavamo prepleteno z drugimi sklopi ter s tem omogočamo celovit pogled z družbene, prostorske in časovne perspektive.

STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU DRUGEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OBDOBJA ZA SKLOP LJUDJE V ČASU

Učenec:

- **opiše življenje ljudi v preteklosti in ga zna primerjati z današnjim,**
- predstavi delitev preteklosti na obdobja in opiše nekaj značilnosti,
- na primeru predstavi spremembe v domačem kraju/domači pokrajini skozi čas,
- **se orientira na preprostem časovnem traku,**
- uporabi nekatere strategije za spoznavanje preteklosti (npr. delo z različnimi besedili, slikovnim gradivom in drugimi viri, časovni trak, muzeji),
- **pozna nekaj primerov naravne in kulturne dediščine v domači pokrajini in po Sloveniji,**
- razloži pomen slovenske naravne in kulturne dediščine kot dela svetovne dediščine, ki jo je treba ohranjati in varovati.

STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU DRUGEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OBDOBJA S PODROČJA DEJAVNOSTI, KI PREČIJO VSE SKLOPE

Učenec:

- samostojno **načrtuje dejavnosti za doseg cilja,**
- predlaga, **poišče** in uporabi **različne vire za pridobivanje podatkov,**
- **zbere podatke** (z neposrednim in natančnim opazovanjem, uporabo preprostih raziskovalnih metod, pripomočkov in digitalne tehnologije idr.),
- **zapiše, uredi in predstavi zbrane podatke** (samostojno, v skupini, ustno, pisno, slikovno, grafično idr., na primer s plakatom, razstavo, dramatizacijo, z igro vlog predstavi neko situacijo, svoj pogled, stališče idr.),

- **razloži**, utemelji, kritično presodi in vrednoti **podatke, sklepe, vire**,
- **prepozna učinkovitost uporabljenih strategij pri raziskovanju**, ugotovi, kaj je bilo učinkovito in zakaj.

4 SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

4.1 URESNIČEVANJE CILJEV PREDMETA

Skrbna organizacija celotnega učnega procesa pri predmetu družboslovje omogoča učitelju doseganje ciljev in standardov znanja učnega načrta.

Učitelj omogoča varno in spodbudno učno okolje, pri pouku izhaja iz učenčevega predznanja, sposobnosti in interesov ter upošteva učenčeve razvojne značilnosti in individualne zmožnosti. Pouk naj bo organiziran tako, da bo učenje učencev čim bolj življenjsko in učinkovito. Učenje učencev je učinkovito, ko je konstruktivno, samoreglativno, umeščeno, sodelovalno.

Pri načrtovanju pouka je pomembno, da povezujemo cilje in vsebine vseh treh sklopov v celoto, ki odraža pogled z družbene, prostorske in časovne perspektive. Cilji, ki so napisani skozi celotno vzgojno-izobraževalno obdobje, so procesni in jih nenehno uresničujemo.

Pouk poteka tako, da učenci pri usvajanju znanja izhajajo iz predznanja, znanje postopno in sistematično izgrajujejo, osmišljajo, nadgrajujejo in poglobljajo, pridobljeno znanje povezujejo z izkušnjami, cilji in vsebinami drugih predmetov. Ob usvajanju znanja učenci razvijajo osnovno terminologijo za različne pojave in procese, ki prehajajo od konkretnih do vedno bolj abstraktnih. Z generaliziranjem oz. opisovanjem konkretnih izkušenj učenci dosegajo boljše razumevanje le-teh. Pomembna je tudi premišljena izbira in uporaba didaktično ustreznih učil in učnih pripomočkov.

Zaradi individualnih razlik med učenci glede na njihove zmožnosti, napredek pri učenju in interese učitelj uporablja raznolike učne oblike in metode. Načrtuje takšne učne dejavnosti, ki omogočajo aktivno (miselno) vlogo učencev in jih bodo opravili z vodenjem in usmerjanjem učitelja na začetku ter postopoma samostojno. Učne dejavnosti naj bodo predvsem avtentične učne situacije, ki so postavljene v učno in vsakdanje (šolsko, lokalno) okolje in so povezane z delovanjem učencev v družbenem življenju. Učne dejavnosti, s katerimi učenci pridobivajo procesna znanja, razvijajo veščine, npr. sodelovanje, v pouk vključujemo pogosto, sistematično po vertikali in s procesi ozaveščanja (npr. Kaj je dobro sodelovanje?), spremljanja (npr. Kaj lahko izboljšam pri sodelovanju?) in vrednotenja. Učne dejavnosti naj dajo učencem priložnosti, da postavljajo vprašanja, raziskujejo svoje okolje, uporabljajo raznolike vire, izražajo in delijo svoje znanje in zamisli z vrstniki idr., ker s tem ohranjajo radovednost in motivacijo do učenja. Učitelj naj spodbuja medvrstniško sodelovanje in vrstniško dajanje povratnih informacij.

4.2 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Medpredmetno povezovanje omogoča prenos in povezavo različnih znanj, spretnosti, strategij in ravnanj ter pojmov, zakonitosti, spoznavnih postopkov, miselnih spretnosti, komunikacije idr. Učitelj naj s svojim znanjem, poznavanjem predmetnih področij, na podlagi izkušenj ter ob upoštevanju razvojne stopnje in interesov učencev v pedagoški proces vključuje smiselne in učinkovite medpredmetne povezave.

Predlogi medpredmetnih povezav:

- slovenščina: različna umetnostna besedila (pravljica, pripovedka, pesem), neumetnostna besedila (opisi življenja ljudi nekoč in danes, izbranega kraja, nenavadnega poklica ali nevsakdanje dejavnosti), imena jezikov, ki jih govorijo ljudje v njihovem okolju, položaj slovenskega jezika v Republiki Sloveniji (tj. državni jezik), položaj slovenskega jezika v delu Slovenske Istre in Prekmurja, položaj italijanskega/madžarskega jezika (tj. uradni jezik), govorni nastopi, igre vlog, gledališke in lutkovne igre idr.;
- matematika: zbiranje, obdelava, predstavljanje in interpretacija podatkov, prikazi, merski pripomočki in merske enote idr.;
- naravoslovje: snovi v naravi: vode (spremembe agregatnega stanja, površinske vode in podtalnica, onesnažena voda in čiščenje voda), prsti (lastnosti prsti, onesnaževanje prsti), zrak (čist in onesnažen zrak), gibanje Zemlje (nastanek dneva in noči, prisojna in osojna lega), rast in razvoj posameznika, zdrava prehrana, trajnostni razvoj idr.;
- glasbena umetnost: repertoar petja in poslušanja, ritmičnega izvajanja in izvajanja na inštrumente (npr. pojemo doma in v šoli, šolski pevski zbor, glasbeno življenje v kraju in slovenskih pokrajinah, glasbene ustanove, glasba za praznike, šege, glasba na prireditvah in koncertih, glasbena kulturna dediščina, slovenski ustvarjalci in izvajalci glasbe, glasba sosednjih in daljnih dežel idr.);
- likovna umetnost: likovni motivi in uporaba različnih tehnik (npr. šege, navade, zgodovinski spomeniki, domača obrt, panjske končnice, stavbarstvo – kozolec, muzeji, galerije, spomeniki, likovni umetniki idr.);
- šport: zdrav odnos do sebe in redne telesne vadbe, aktivno preživljanje prostega časa, ljudski plesi slovenskih pokrajin idr.;
- gospodinjstvo: vzgoja potrošnika, organizacija prostega časa, čas za druženje, bonton idr.;

- socialno učenje: igra vlog, pravila v družbi, pravice in odgovornost idr.;
- računalniško opismenjevanje: uporaba digitalne tehnologije pri učenju (digitalna orodja, vsebine in viri) idr.

4.3 INDIVIDUALIZACIJA IN DIFERENCIACIJA

Individualizacija kot temeljni princip zahteva upoštevanje zmožnosti učencev ter njihovih interesov pri vseh načrtovanih ciljih in dejavnostih. Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti pouk družboslovja prilagajamo (notranja diferenciacija) tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri tem je treba upoštevati posebnosti učencev, vključenih v program NIS, in prilagoditve, zapisane v individualiziranem programu, ki ga ima vsak učenec, vključen v ta program. Prav tako pa je lahko pri posameznem učencu ohranjena na posameznem področju boljša zmožnost, ki mu ob individualiziranem pristopu omogoča precej boljše in kompleksnejše dosežke.

Prilagoditve naj učitelj pripravi vnaprej in naj jih načrtuje. Večina prilagoditev je didaktičnih in so sestavni del poučevanja, upoštevajo razlike med učenci ter enake možnosti. Učitelj z diferenciacijskimi ukrepi prilagaja metode in oblike dela, tempo, strategije učenja in vključuje interese učencev. Končni cilj individualizacije in diferenciacije je optimalen razvoj zmožnosti vsakega posameznega učenca, do česar pripelje spremljanje napredka vsakega posameznega učenca.

4.4 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE

Preverjanje in ocenjevanje znanja je stopnja v učnem procesu, ki izhaja iz ciljev in standardov znanja predmeta. Pri tem upoštevamo vidike uporabnega in vseživljenjskega znanja. Pomembno je, kaj učenci znajo in kako znanje uporabljajo. To narekuje učitelju, da premišljeno in načrtovano izbira oblike ter načine preverjanja in ocenjevanja, ki morajo biti usklajeni z načini poučevanja in učenja predmeta. Pri družboslovju naj učitelj načrtuje avtentično preverjanje in ocenjevanje, pri čemer učenci uporabijo znanje, spretnosti idr. za reševanje resničnih vprašanj oziroma v čim bolj stvarnih problemskih situacijah. Pri tem moramo upoštevati razvojne in individualne značilnosti učencev.

Sprotno preverjanje je sestavni del poučevanja in učenja, pri čemer mora učitelj učencu dati informacijo o njegovem znanju, močnih in šibkih področjih ter mu ponuditi možnost izboljšave. Povratna informacija spodbuja učenje, je vodilo k napredku in spodbuda za celovito in smiselno uporabo znanja. Tudi pri preverjanju naj učitelj ustvari učne situacije, v katerih učenec izkazuje svoje znanje ob stvarnih in predvsem smiselnih nalogah.

Ocenjevanje izvedemo šele, ko je znanje učencev utrjeno in preverjeno. Na podlagi ciljev in standardov znanja v učnem načrtu učitelj vnaprej izdelava in učencem predstavi jasne kriterije

za ocenjevanje znanja, vidike uporabljenih postopkov idr. Učitelj ocenjuje učenčevo znanje na različne načine: ustni in pisni odgovori, govorne predstavitve, likovni, tehnični, praktični in drugi izdelki, projektno delo ipd.

4.5 DIGITALNA TEHNOLOGIJA

Digitalne veščine učenci pridobivajo z uporabo digitalne tehnologije pri učenju. V pouk družboslovja vključujemo dejavnosti za pridobitev vseh razsežnosti veščin:

- poiskati podatke in digitalne vsebine,
- jih vrednotiti in upravljati z njimi,
- digitalno komunicirati in sodelovati,
- tehnologijo uporabljati za skupinsko delo in deljenje podatkov in digitalnih vsebin z drugimi,
- izbirati primerna komunikacijska orodja v digitalnem okolju glede na različne ciljne skupine in namene,
- ustvarjati lastne digitalne vsebine, se zavedati pomena digitalnega odtisa in – poznati osnovna pravila navajanja digitalnih virov.

Vključevanje digitalne tehnologije naj bo smiselno in učinkovito; upravičeno, učencem naj omogoča hitrejše in kakovostnejše doseganje ciljev (na primer uporaba spletnih zemljevidov in GPS pri orientaciji).

ZNANJA IZVAJALCEV

PREDMET	IZVAJALEC	ZNANJA
Družboslovje – drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	Učitelj	– s področja visokošolskega izobraževanja defektologije ali specialne in rehabilitacijske pedagogike